

# Oponentní zpráva tří aktuálních studií ze série „Studie ekonomických a sociodemografických přínosů a rizik HÚ ve vybraných lokalitách pro rozvoj dotčených regionů“

*Únor 2025*

**Mgr. Adél Kučera**

Centrum pro společenské otázky – SPOT, z.s.

## Obsah

<b>1</b>	<b>Shrnutí</b> .....	<b>3</b>
<b>2</b>	<b>Úvod</b> .....	<b>5</b>
<b>3</b>	<b>Oponentura studií</b> .....	<b>7</b>
3.1	Územně plánovací dokumentace, územně plánovací podklady a strategické dokumenty dotčených krajů a obcí, dopravní a technická infrastruktura, ceny nemovitostí (Vorlíček a kol. 2024) .....	8
3.2	Harmonogram počtu pracovníků během životního cyklu HÚ (Bureš a kol. 2024) .....	12
3.3	Identifikace a vyhodnocení možných přínosů a rizik (Perlín, Komárek 2024) ....	13
<b>4</b>	<b>Závěry</b> .....	<b>16</b>
<b>5</b>	<b>Zdroje</b> .....	<b>17</b>

## 1 Shrnutí

Oponentní zpráva hodnotí tři aktuální studie publikované v sérii *Studie ekonomických a sociodemografických přínosů a rizik HÚ ve vybraných lokalitách pro rozvoj dotčených regionů*, jak byly zpracovány v rámci veřejné zakázky zadané Správou úložišť radioaktivních odpadů (SÚRAO).

- **Územně plánovací dokumentace, územně plánovací podklady a strategické dokumenty dotčených krajů a obcí, dopravní a technická infrastruktura, ceny nemovitostí** (Vorlíček a kol. 2024)
- **Harmonogram počtu pracovníků během životního cyklu HÚ** (Bureš a kol. 2024)
- **Identifikace a vyhodnocení možných přínosů a rizik** (Perlín, Komárek 2024)

Oponentní zpráva je zpracována pro obce sdružené v organizaci Platforma proti hlubinnému úložišti. Cílem oponentní zprávy je vyhodnotit kvalitu publikovaných studií z pohledu naplnění jejich cílů popsat přínosy a rizika stavby a provozu hlubinného úložiště (HÚ) pro dotčené lokality, tedy obce a regiony, jak je stanoveno v nadpisu celé série studií.

Zpráva konstatuje, že publikované studie přináší množství kvalitních informací získaných z druhotných zdrojů (Sčítání lidí, bytů a domů, územně plánovací dokumentace a řada dalších zdrojů), ale jsou slabé v analytické a hodnotící části. Zásadní výtkou je, že obsah slibovaný v nadpisech celé série i v nadpisech jednotlivých studií není naplněn. Pro samotné vyhodnocení „ekonomických a sociodemografických přínosů a rizik HÚ ve vybraných lokalitách pro rozvoj dotčených regionů“ ve studiích chybí metodologické zakotvení, ze kterého by vyhodnocení vycházelo, a u hodnotící soudů (SWOT analýza v první studii) není zřejmé, z jakých dat vycházejí a jakým způsobem je metodologicky zajištěno, aby neodrážely subjektivní zaujatost autorů studií. Zejména u studie *Územně plánovací dokumentace, územně plánovací podklady (...)* (Vorlíček a kol. 2024) a studie *Identifikace a vyhodnocení možných přínosů a rizik* (Perlín, Komárek 2024) chybí celkové zarámování cílů studie, zasazení do kontextu výzkumných otázek a metod pro jejich vyhodnocení, což vzbuzuje pochybnosti o dodržení metod vědecké práce. Ve studiích *Harmonogram počtu pracovníků během životního cyklu HÚ* (Bureš a kol. 2024) i *Identifikace a vyhodnocení možných přínosů a rizik* (Perlín, Komárek 2024), které se věnují odhadům počtů pracovníků, kteří se do lokality stavby HÚ přistěhují a co to bude znamenat pro sociální prostředí v obcích, chybí odhad hostujících sezónních a pomocných pracovníků, což je ale pro místní starosty velmi důležité téma. Významným hendikepem studií je i skutečnost, že jsou založené výlučně na práci se sekundárními zdroji (daty a dokumenty dostupnými „od stolu“) a ve studiích není zohledněn pohled místních aktérů a ani neobsahují sběr dat v terénu.

Oponentně hodnotit studie s tak výraznými základními nedostatky v metodologii je poměrně obtížné. Kvalita dílčích sebraných dat a práce na jejich interpretaci je zastíněna i určitou zmatečností skladby studií, kdy čtenář hledá slibované vyhodnocení „ekonomických a sociodemografických přínosů a rizik HÚ ve vybraných lokalitách pro rozvoj dotčených regionů“ a nenachází ho vůbec nebo jen v dílčí podobě.

Doporučením pro překonání nedostatků studií zpracovaných v rámci série *Studie ekonomických a sociodemografických přínosů a rizik HÚ ve vybraných lokalitách pro rozvoj*

*dotčených regionů* je zpracovat novou studii zaměřenou na skutečně metodologicky robustně podložené vyhodnocení dopadů výstavby a provozu HÚ pro rozvoj dotčených lokalit, které rozliší dopady na rozvoj lokalit a naproti tomu i specifické vlivy charakteristik lokalit na stavbu HÚ, zahrne pohled místních aktérů (občanů, podnikatelů a organizací) a navrhne doporučení, jakým způsobem se s identifikovanými riziky pro rozvoj obcí a regionů vypořádat.

## 2 Úvod

Organizace Správa úložišť radioaktivních odpadů (SÚRAO) v rámci dlouholetého procesu přípravy a vybudování hlubinného úložiště (HÚ) radioaktivních odpadů z české energetiky zadala zpracování série studií zaměřených na ekonomické a sociodemografické aspekty tohoto rozsáhlého projektu. Protože v současnosti stále probíhají přípravy na výběr lokality mezi čtyřmi různými kandidáty, lokalitami Březový potok, Horka, Hrádek a Janoch, je účelné se podívat na ekonomické a sociodemografické vyhodnocení ve studiích kriticky, a to na metodologická východiska studií a na jejich zaměření, jaké společenské aspekty zdůrazňují a jaké upozadují. Cílem oponentní zprávy je zhodnotit, jakým způsobem oponentované studie naplňují cíl vytyčený v názvu série studií, tedy vyhodnotit „ekonomické a sociodemografické přínosy a rizika HÚ ve vybraných lokalitách pro rozvoj dotčených regionů“.

Oponentní zpráva se zaměřuje na dílčí výzkumné zprávy, které byly zpracovány v rámci úkolu *Studie ekonomických a sociodemografických přínosů a rizik HÚ ve vybraných lokalitách pro rozvoj dotčených regionů, Etapa 3A* a uveřejněny na webu Správy úložišť radioaktivních odpadů<sup>1</sup>. Podrobnější zadání obsahu jednotlivých studií je uvedeno v příloze prováděcí smlouvy SO2022-018-01. Oponentní zpráva se věnuje třem aktuálním studiím v rámci uvedeného úkolu:

- **Územně plánovací dokumentace, územně plánovací podklady a strategické dokumenty dotčených krajů a obcí, dopravní a technická infrastruktura, ceny nemovitostí** (Vorlíček a kol. 2024)
- **Harmonogram počtu pracovníků během životního cyklu HÚ** (Bureš a kol. 2024)
- **Identifikace a vyhodnocení možných přínosů a rizik** (Perlín, Komárek 2024)

Uvedeným studiím předcházely studie *Hodnocení sociodemografického a hospodářského prostředí vymezených mikroregionů* (Perlín, Komárek 2023) a *Studie ekonomických a sociodemografických přínosů a rizik HÚ ve vybraných lokalitách pro rozvoj dotčených regionů – metodika* (Perlín a kol. 2023).

Studie *Hodnocení sociodemografického a hospodářského prostředí vymezených mikroregionů* (Perlín, Komárek 2023) se věnuje popisu dotčených regionů a lokalit z pohledu demografických a dalších sociogeografických ukazatelů. Ačkoli podle názvu by čtenář mohl očekávat, že primární zaměření studie bude věnováno hodnocení regionů a lokalit ve vztahu k vybudování hlubinného úložiště, této problematice jsou věnovány jen dvě závěrečné stránky a to poměrně zběžně. Uvedeny jsou stručně též „silné a slabé stránky mikroregionu HÚ“ pro jednotlivé lokality, není ale jasně určena metoda jejich stanovení a ani k jaké skutečnosti se silné a slabé stránky vztahují, zda k charakterizaci regionů jako takových nebo k jejich vhodnosti pro umístění HÚ. Studie vychází výlučně ze sekundárních dat dostupných „od stolu“ a nevyužívá metody pro získání místních znalostí.

*Studie ekonomických a sociodemografických přínosů a rizik HÚ ve vybraných lokalitách pro rozvoj dotčených regionů – metodika* (Perlín a kol. 2023) se věnuje stanovení metod, kterými bude k dotčeným regionům a lokalitám v následujících analýzách přistupováno.

---

<sup>1</sup> Studie jsou souhrnně dostupné na webové adrese <https://www.surao.cz/dokument-kategorie/sociologickeaspekty/>.

Studie stanovuje, jak budou vymezeny dotčené regiony a jaké ukazatele budou využity ve vztahu k popisu charakteristik obyvatelstva, bytového fondu, občanské vybavenosti, dopravní a technické infrastruktury, územní dokumentace a posouzení cen nemovitostí. Na popis má pak navazovat analytické zhodnocení hlavních a dílčích problémů a bariér rozvoje a silných stránek pro každou lokalitu či region.

Tyto dvě studie z roku 2023, zejména co se týče studie zaměřené na metodologii, jsou východiskem pro zpracování třech studií, na které je primárně zaměřena tato oponentura.

### 3 Oponentura studií

Hodnocení uvedených studií je v této oponentní zprávě nejprve provedeno souhrnně, dále se text věnuje studiím jednotlivě. Souhrnný název série studií s názvem „*Studie ekonomických a sociodemografických přínosů a rizik HÚ ve vybraných lokalitách pro rozvoj dotčených regionů*“ slibuje komplexní vyhodnocení pozitivních a negativních dopadů projektu stavby HÚ na dotčené obce a regiony, avšak obsah studií tomu neodpovídá. Souhrnně pro studie platí, že výzkumná práce v nich není založena na jasně stanovené metodologii, která by směřovala vyhodnocení přínosů a rizik, místo toho jsou studie vesměs popisné, jakkoli jsou popsána data zajímavá a přínosná, z nejasných důvodů se zaměřují pouze na dílčí aspekty problematiky, nejsou zarámovány jasnými výzkumnými otázkami, k jejichž řešení by směřovaly, a mnohá tvrzení lze bez uvedení metod, jakými k nim autoři dospěli, považovat za subjektivní. Slibované vyhodnocení „ekonomických a sociodemografických přínosů a rizik HÚ (...) pro rozvoj dotčených regionů“, které by bylo založené na jasné metodologii, studie neobsahují.

Celkově je matoucí už pojmenování studií. Ve studii zaměřené na územně plánovací dokumentaci a další socioekonomické charakteristiky dotčených regionů *Územně plánovací dokumentace, územně plánovací podklady (...)* (Vorlíček a kol. 2024) najdeme jakýsi pokus o SWOT analýzu, ale bez patřičného vysvětlení, jak autoři k závěrům došli (podrobněji popsáno v kapitole 3.1). Studie *Identifikace a vyhodnocení možných přínosů a rizik* (Perlín, Komárek 2024), která v názvu přímo slibuje „identifikaci a vyhodnocení možných přínosů a rizik“, takový obsah vůbec neobsahuje a je zaměřena úzce na hodnocení dopadů stavby HÚ na populační vývoj v regionech (podrobně viz kapitola 3.3). Čtenář studií se tak právem může cítit ošizený, protože studie jednotlivě i ve svém souhrnu svým obsahem neodpovídají svému pojmenování.

Z odborného pohledu je nejzávažnější výtka, že studie neodpovídají standardům vědecké práce. Studie nejsou vesměs zarámovány ve vztahu k výzkumným otázkám, nestanovují je a nevyhodnocují je, metodologie je nejasná a dílčí, studie obsahují tvrzení bez metodologického zdůvodnění (zejména SWOT analýza ve studii *Územně plánovací dokumentace, územně plánovací podklady (...)*, Vorlíček a kol. 2024) a pracují s daty, která nejsou zdokumentována a ani dostatečně ověřena jejich validnost (zejména studie *Harmonogram počtu pracovníků během životního cyklu HÚ*, Bureš a kol. 2024 a *Identifikace a vyhodnocení možných přínosů a rizik*, Perlín, Komárek 2024). Absence výzkumných otázek nevyhnutelně vede k pochybnosti, jaký byl vlastně cíl pro vytvoření těchto studií, zda měly opravdu pomoci vyhodnotit přínosy a rizika ve vztahu k projektu HÚ, nebo zda šlo spíše o formální naplnění poptávky po vytvoření studií. Autoři často komplexní problematiku redukují na velmi dílčí aspekty, aniž by své zúžení zdůvodnili a výsledky zpětně vztáhli k celkovému pohledu. Významným znakem studií je též zaměření na expertní práci autorů „od stolu“ a absence terénního výzkumu a zapojení místních znalostí. Tento reduktivní způsob práce též není autory zdůvodněn a ani reflektován.

Obecně zejména ve studiích *Územně plánovací dokumentace, územně plánovací podklady (...)* (Vorlíček a kol. 2024) a *Identifikace a vyhodnocení možných přínosů a rizik* (Perlín, Komárek 2024) chybí jasné vymezení výzkumných pozic autorů, aby zajistili, že k problematice nepřístupují primárně se zohledněním zájmů zadavatele, tedy organizace SÚRAO. Pokud měli autoři ve studiích v plánu zaujmout více nestranný postoj, ani to není

v textu diskutováno. Čtenář tak může získat dojem, že popsané výhody a nevýhody stavby HÚ jsou výhodami a nevýhodami pro obce, ale často jsou zřetelně zohledněny zájmy zadavatele.

Nedostatky studií celkově jsou velmi patrné při srovnání například se *Socioekonomickou studií Dukovany 2024* (KPMG ČR 2024), která se skutečně vyhodnocení pozitivních a negativních dopadů posuzovaného projektu, dostavby jaderné elektrárny Dukovany, věnuje, a to jak ve vztahu k dotčeným obcím, tak k regionu. Studie zahrnuje terénní šetření mezi obyvateli, místními institucemi a podnikateli a ve svých závěrech obsahuje návrh možností řešení dopadů projektu. Jakkoli studie KPMG ČR 2024 není v tomto oponentním textu detailně analyzována, její celkový rámec a poměrně robustní metodologické ukotvení, vedoucí k vyhodnocení dopadů i k praktickým doporučením, to je přesně to, co v sérii studií, kterým se tato oponentura věnuje, výrazně chybí.

### **3.1 Územně plánovací dokumentace, územně plánovací podklady a strategické dokumenty dotčených krajů a obcí, dopravní a technická infrastruktura, ceny nemovitostí (Vorlíček a kol. 2024)**

První studie ze série popisuje přehled socioekonomických parametrů z oblasti územního plánování, strategických dokumentů, dopravní a technické infrastruktury a cen nemovitostí postupně za čtyři dotčené lokality, jak bylo vymezeno v metodologické studii *Studie ekonomických a sociodemografických přínosů a rizik HÚ ve vybraných lokalitách pro rozvoj dotčených regionů – metodika* (Perlín a kol. 2023). U každé lokality je doplněna SWOT analýza, tedy seznam silných a slabých stránek, příležitostí a hrozeb. Popisná část je poměrně rozsáhlá, ale navazující analytická část se SWOT analýzami je naopak uvedena stručně v bodech a není zřejmé, jak navazuje na popisnou část. Není tak jasné, zda se ve studii jedná primárně o cvičení ve sběru informací z podkladových dat a strategických dokumentů dostupných na dálku, jakkoli kvalitních, nebo mají data být podkladem pro výstupy SWOT analýzy a případně pro budoucí rozhodování. Pokud platí to druhé, tak není uvedeno, jaká jsou podle autorů relevantní data a zjištění, na kterých by doporučili stavět budoucí rozhodnutí.

Při pátrání po cílech a vymezení účelu studie nalezneme na začátku textu abstrakt, který uvádí, že „dokument obsahuje informace o 4 vybraných lokalitách pro umístění hlubinného úložiště (Březový potok, Horka, Hrádek a Janoch) z hlediska územně plánovací činnosti (ZÚR, ÚPD obcí, ÚAP), dopravní a technické infrastruktury, bezpečnostní infrastruktury včetně občanské vybavenosti a cen nemovitostí.“ Kvalitní inventura socioekonomických ukazatelů, plánovacích podkladů a strategických a dalších dokumentů za dotčené lokality jistě má svůj význam, ale ve studii chybí vymezení, s jakým cílem se autoři informacemi o lokalitách zabývají a jak tyto informace dále poslouží v analytické části studie.

Ve smlouvě pro provedení zakázky nalezneme v části specifikující obsah této studie formulaci, že výsledky popisné části studie „budou podkladem pro vlastní dopadovou studii, jejímž obsahem bude popis důsledků realizace potenciální lokality hlubinného úložiště na rozhodující funkční systémy v území formou SWOT analýz“ (Prováděcí smlouva SO2022-018-01). Zda je onou dopadovou studií právě SWOT analýza za jednotlivé lokality, není zřejmé, mohla by to být snad i navazující studie *Identifikace a vyhodnocení možných*



*přínosů a rizik* (Perlín, Komárek 2024). Předmětem dopadové studie mají být funkčním systémy v území, což pravděpodobně znamená místní obce a regiony. V rozporu s uvedeným pojetím zadání se však SWOT analýza, která se svým obsahem nejvíce blíží deklarované „dopadové studii“, často odchyluje od zaměření na obce a regiony a má tendenci hodnotit dopady charakteru území na realizaci HÚ, tedy dopady z pohledu zadavatele studie.

Vzhledem k metodologické problematičnosti části studie se SWOT analýzou a její budoucí možné důležitosti pro stanovení dalších kroků SÚRAO při finálním výběru lokality pro vybudování HÚ, se dále věnujeme SWOT analýzám ve studii podrobně.

### **SWOT analýzy**

Jak už bylo uvedeno výše, budování zdání objektivitu tím, že hodnotová pozice autorů není vyjádřena, není poctivý způsob psaní studie. Výrazně je to patrné právě v kapitolách se SWOT analýzou, kde jsou sice uvedeny silné a slabé stránky atd., ale není uvedeno, vůči jaké skutečnosti se jedná o silné nebo slabé stránky a autoři si nestanoví jasnou metodu, jak silné a slabé stránky stanovují. Doslova je v textu napsáno, že se jedná o „*analýzu slabých a silných stránek umístění a realizace hlubinného úložiště (...)*“ (str. 66). Takové vymezení je však značně vágní. Pro čtenáře studie to může budit dojem, že se jedná o silné a slabé stránky pro rozvoj obcí a regionů, jak je slibováno v názvu celé série studií, ale není tomu tak. Kdyby si obce nebo region zpracovávaly svou vlastní SWOT analýzu, jistě by ji vztahovaly vůči svému vlastnímu rozvoji, tedy dopadům stavby HÚ na veřejné blaho lokality, popsaly by silné a slabé stránky ve vztahu k zájmům obcí a regionů, příležitosti a hrozby, které stavba HÚ obcím a regionu může přinést. Ve studii však není upřesněno, vůči čemu se SWOT analýza vztahuje. Silné a slabé stránky jsou tak u každé dotčené lokality smíchány, někdy jde o silné a slabé stránky lokality ve vztahu k vybudování HÚ, někdy o silné a slabé stránky vybudování HÚ ve vztahu k dotčené lokalitě. U příležitostí a hrozeb je zmatení obdobné, někdy jsou formulovány ve vztahu k obci či lokalitě, někdy ve vztahu k projektu HÚ. Níže se tomuto zmatku ve SWOT analýze věnujeme podrobněji. Zaslouží si dodat, že by nebylo nutně špatným postupem zohlednit ve SWOT analýze vícero zájmů a pohledů, ale pouze za předpokladu, že to bude autory zřetelně rozlišeno. Míchání úhlů pohledů a zájmů ve SWOT analýze bez jasného uvedení, o jaký postoj se jedná a k čemu se vymezené dopady vztahují, vede k zavádějícím výsledkům, kdy jsou některé postoje skrytě zdůrazněny (postoje zadavatele studie) a některé aspekty, které mohou být v rozporu s postoji zadavatele, jsou upozaděny, dezinterpretovány nebo zcela vynechány.

Celkově u SWOT analýzy chybí specifikace metody, jakým způsobem byly různé faktory identifikovány a v kontextu jednotlivých lokalit ověřeny, zda jsou založeny na expertním hodnocení autorů nebo vychází z dat prezentovaných ve studii a jak přesně. Pro SWOT analýzu by navíc bylo metodologicky vhodné zapojit i místní aktéry v konzultacích, což se nestalo. SWOT analýza totiž může být bez jasně vymezené metodologie a bez ověření s využitím zapojení vícero pohledů velmi subjektivní a popsání silné a slabé stránky, příležitosti a hrozby mohou pak primárně vycházet ze subjektivních pohledů a zaujatého pohledu autorů studie.

Výsledky SWOT analýz za jednotlivé lokality by pak bylo vhodné posoudit a vyhodnotit souhrnně za všechny dotčené lokality, a to minimálně z pohledu, jaké výsledky jsou pro jednotlivé lokality jedinečné a jaké se opakují.

Výraznou slabinou studie je rozhodně absence zapojení perspektivy místních aktérů (obyvatel, podnikatelů, organizací), jak už bylo zmíněno výše, a to ať už u popisu sociodemografických souvislostí v lokalitách jako je problematika zaměstnávání, bydlení, služeb, infrastruktury nebo často zmiňovaného dlouhodobého úbytku obyvatel v obcích (s výjimkou některých obcí v lokalitě Janoch). Podobně by bylo vhodné zapojit aktéry i do hodnocení místních souvislostí v krajině, protože například slabá místa dopravní sítě nebo symbolický význam a hodnotu památek a archeologických nalezišť pro místní komunitu posoudí nejlépe. Podobně je bez zapojení místní znalosti obtížné posoudit, jaké skupiny obyvatel nebo jaké druhy ekonomických aktivit a v jakém časovém horizontu budou nebo už dnes jsou projektem výstavby HÚ zasaženy.

Souhrnně můžeme poukázat na několik závěrů SWOT analýzy, které se objevují v totožném znění u všech dotčených lokalit. Mezi *silnými stránkami* je uvedena „strategická investice státu“, což může být považováno za silnou stránku pro rozvoj regionu, např. ve smyslu navýšení rozpočtových příjmů obcí či zaměření investičních prostředků do lokality, ale určit tuto silnou stránku nedává příliš smysl ve vztahu k výběru lokality pro výstavbu HÚ, neboť o strategickou investici státu by se jednalo v každé lokalitě každopádně. Některé silné stránky jsou uvedeny specificky v kontextu konkrétní lokality jako „ochrana horninového prostředí“ v územních podkladech nebo „umístění povrchového areálu HÚ mimo zastavěné nebo rozvojové oblasti obcí“ apod. a vztahují se jednoznačně k posouzení vhodnosti lokality pro stavbu HÚ, nikoliv k místnímu rozvoji. U některých silných stránek jako uvedený bod „ceny nemovitostí v lokalitě v průměru kopírují trendy růstu či poklesu cen nemovitostí obecně pro danou velikostní kategorii obcí a kraj či okres“ není zřejmé, v jakém smyslu a ve vztahu k jaké skutečnosti je tato charakteristika vůbec silnou stránkou.

U *slabých stránek* je opět zřejmé, že byly posuzovány ve vztahu k výběru lokality HÚ – vztah lokality HÚ k územně analytickým podkladům, návaznost na koridory dopravní a technické infrastruktury v územně analytických podkladech, existence či neexistence územních plánů, umístění kulturních památek a archeologických nalezišť v možné lokalitě HÚ, umístění lokalit s ekologickými zátěžemi, vedení ekologických koridorů, a současných i plánovaných vedení technické infrastruktury. Pohled obcí ve vyjmenovaných slabých stránkách vůbec akcentován není.

V případě *příležitostí* je naproti tomu akcentován pouze vztah k rozvoji obcí, nikoliv vztah k výběru lokality HÚ. Velmi zvláštní je skutečnost, že u všech čtyř lokalit jsou uvedeny shodné příležitosti, jako kdyby se rozumělo samo sebou, že umístění HÚ přináší příležitosti a nebylo potřeba zohlednit místní specifika lokalit. Navíc se jedná o poměrně vágně a obecně popsané příležitosti, u kterých není často zřejmé, co přesně v praxi mohou přinášet a kdo z nich bude těžit (např. „posílení hospodářského a společenského významu lokality“). Jsou zmiňovány různé možné přínosy pro obce od finančních příspěvků obcím, zlepšení stavu komunikací a technické infrastruktury až po spíše spekulativní přínosy jako zlepšení věkové struktury obyvatelstva, zvýšení počtu obyvatel, rozšíření občanské vybavenosti, rozšíření nabídky kvalifikovaných pracovních míst, zlepšení sociální struktury a ekonomické situace obyvatel až po zvýšení poptávky

po nemovitostech. U stanovení příležitostí je obzvláště výrazně patrná absence místního pohledu, který by některé možná příliš optimistické závěry zasadil do místních souvislostí, ale i absence popsání metod, jak vůbec byly příležitosti stanoveny.

*Hrozby* jsou formulovány částečně jako hrozby pro rozvoj obce, ale míchá se i pohled hrozeb pro realizaci HÚ (např. „účelové změny územních plánů kvůli blokování výstavby“). Pro rozvoj obcí jsou uvedeny hrozby jako ovlivnění krajinného rázu, zhoršení kvality životního prostředí (zejména v době výstavby), riziko přechodného snížení cen nemovitostí a spekulativních nákupů pozemků, dále pak trvalé snížení cen nemovitostí v bezprostředním okolí povrchového areálu HÚ. Položky hrozeb jsou opět u všech čtyř lokalit shodné, jen výjimečně doplněny o místní specifika. Právě u popsáných hrozeb je patrné, že autoři zůstali u velmi obecných formulací, ačkoliv u hrozeb je zásadní, v jakém místním rozsahu, v jakém časovém období a s jakým trváním mohou působit. Zřetelné je to zejména u hrozeb pro životní prostředí, protože dopady na ekosystémy, složky životního prostředí jako jsou zdroje vody nebo čistota ovzduší mohou být různě závažné a mít různý rozsah a časové trvání, takže pro jejich skutečné posouzení je zapotřebí podrobnější analýzu.

V kontextu uveřejněných odhadů harmonogramů výstavby HÚ ze studie *Harmonogram počtu pracovníků během životního cyklu HÚ* (Bureš a kol. 2024) zarazí, že autoři mluví o „dočasných“ dopadech výstavby. Celkově stavba totiž pokrývá doslova několik desetiletí, tedy vlastně má trvat po generaci, takže z pohledu obyvatel má takto dlouhodobá zátěž prakticky trvalý charakter.

Co ale u studie zaměřené na sociodemografické dopady zarazí čtenáře možná nejvíce, je ignorování určitých symbolických negativních dopadů, které ale mohou výrazně ovlivnit život v regionu. Když uvážíme, že výstavba HÚ je ohromný infrastrukturní projekt, který snese srovnání s velkými těžebními projekty a který má přes převážný nesouhlas obcí (mnohdy vyjádřený v místních referendech) výrazně narušit životní prostředí (může narušit podzemní vody, zatížit ovzduší dodatečnými zplodinami a dalšími emisemi, výrazně narušit velké části ekosystémů apod.), do venkovské krajiny má importovat velké plošné i liniové stavby technické infrastruktury, na několik desetiletí změnit poměry bydlení a zaměstnávání a zasáhnout přímo nebo nepřímo kulturní památky a archeologická naleziště, tak by se mezi hrozbami pro rozvoj obcí mělo jistě objevit i diskuze o určitém zasažení kvality života a psychologické pohody obyvatel, ať už formou jakéhosi smutku z likvidace krásných a milých věcí nebo obecněji formou deprese z vnuceného zásahu do domovské krajiny. Všechny dotčené lokality jsou venkovské a jako takové mají silnou místní identitu, která navíc ohrožením stavbou HÚ byla v posledních desetiletích ještě posílena. Taková forma bezpráví a určitého zlomení ducha místní společnosti nelze brát na lehkou váhu a může přinést traumata i napříč generacemi. Jak je možné, že autoři studie, kteří jsou sociálními vědci, takovou hrozbu ignorují? Nejspíše to souvisí s celkovým nastavením studií popisným směrem a absencí výzkumu v terénu.

### 3.2 Harmonogram počtu pracovníků během životního cyklu HÚ (Bureš a kol. 2024)

Druhá studie, které je v oponentuře věnována pozornost, je velmi technického charakteru. V návaznosti na podklady k harmonogramu stavby a provozu HÚ se snaží odhadnout počty pracovníků, které budou v jednotlivých fázích potřební. Z celkového objemu dat relativně technického charakteru o fázích výstavby, provozu a uzavírání HÚ je pro hodnocení dopadů na lokalitu důležitý odhad počtu zapojených pracovníků v jednotlivých fázích projektu a odhad počtů případných nově přistěhovaných obyvatel-pracovníků na projektu HÚ.

Počet pracovníků, kteří budou v lokalitě ubytováni je odhadován na zhruba 5-20 % podle různých etap, ale ve studii není uvedena metoda, jak přesně je podíl ubytovaných pracovníků stanoven. V navazující studii *Identifikace a vyhodnocení možných přínosů a rizik* (Perlín, Komárek 2024) se však ve vztahu k této studii dočteme, že „*podíly pracovníků, kteří se mohou v místě trvale usadit, vychází z dlouhodobé zkušenosti při organizaci srovnatelných velkých infrastrukturních projektů v Česku i v zahraničí. (expertní názor společnosti SATRA)*“. U základních dat, ze kterých mají vycházet podklady pro zhodnocení dopadů na obce a region, tak zcela chybí dokumentace, jakou metodou jsou počty „ubytovaných“ pracovníků počítány. Navíc uvedené vzorové stavby (JE Dukovany, JE Temelín, Tunelový komplex Blanka, tunel Ejpovice) byly většinou realizovány v jiných územních souvislostech, většinou v zázemí aglomerací velkých měst. Zobecnit jejich charakteristiky na velký projekt ve venkovské krajině tak může být značně zavádějící.

Další výraznou slabinou studie je skutečnost, že neodhaduje počty hostujících sezónních a pomocných pracovníků, kteří budou pro stavbu potřeba: „*Počty sezónních pracovníků, kteří budou bydlet v ubytovnách nebo jiných zařízeních v tomto počtu (myšleno v počtu ubytovaných pracovníků) zahrnuti nejsou*“ (str. 19). Při tom právě fluktuace pracovníků, často přistěhovaných ze zemí s nižší úrovní mezd, může mít výrazné dopady na sociální situaci v obcích. Často se v takovém případě jedná o muže bez rodin, kteří bydlí v hromadných ubytovacích zařízeních, s čímž bývá spojena určitá deprivace jejich základních sociálních potřeb. Zejména pokud není umísťování takových pracovníků podpořeno vhodnými sociálními opatřeními, mohou se naskytnout méně či více závažné problémy v oblasti bezpečnosti.

Z vyjádření některých starostů z dotčených lokalit sdružených v Platformě proti hlubinnému úložišti vyplývá, že by analýzu dopadů působení hostující sezónních a pomocných pracovníků na bezpečnost a souvisejících nároků na infrastrukturu uvítali. Zajímá je, jaké bude mít v jednotlivých etapách stavby přítomnost těchto pracovníků vliv na zajištění jejich ubytování, stravování, dopravu, sociální život a s tím související možné dopady na bezpečnost. Někteří starostové uvádějí, že v okolí lokality nejsou žádné ubytovny a není jasné, jak má být případně zajištěna a financována jejich výstavba a provoz. Pokud SÚRAO v rámci minimalizace potřebnosti tohoto druhu pracovníků počítá se zapojením pracovníků místních firem, jak zaznívá ve vyjádřeních SÚRAO, ocenili by starostové podrobnější analýzu, kde tyto místní pracovníky brát, a to v souvislosti se situací, kdy míra nezaměstnanosti v dotčených lokalitách (a obecně v Česku) je velmi nízká a pracovní trh je schopný saturovat prakticky všechny volné pracovní síly, které mají zájem pracovat. Z pohledu obcí je tedy dosti zvláštní a ne moc pochopitelné, že studie,

keré se věnuje tato kapitola, tuto problematiku explicitně neřeší a v navazující studii *Identifikace a vyhodnocení možných přínosů a rizik* (Perlín, Komárek 2024), které je věnována pozornost v následující kapitole, rovněž tato problematika zcela chybí.

### 3.3 Identifikace a vyhodnocení možných přínosů a rizik (Perlín, Komárek 2024)

Co se týče třetí studie, které je věnována tato oponentura, tak jak už bylo uvedeno v úvodu kapitoly 3, z ne zcela pochopitelných důvodů se v této studii o identifikaci a vyhodnocení možných přínosů a rizik, jak stojí v jejím titulu, dozvíme velmi málo. Studie se takřka výlučně věnuje demografické problematice. Je minimálně zvláštní, jak mohl zadavatel jako výstup veřejné zakázky akceptovat studii „přínosů a rizik“, která se přínosům a rizikům v ekonomické, sociální a environmentální oblasti vůbec nevěnuje a místo toho redukuje celou problematiku na „hodnocení změny počtu obyvatel“, což ani nekoresponduje se zadáním v prováděcí smlouvě. Taková redukce tématu „přínosů a rizik“ na dílčí problematiku změny počtu obyvatel ignoruje aspekty sektorů ekonomických činností, sociální struktury, kulturní souvislosti a mnohé další. Autoři si tak pravděpodobně ulehčili práci a vyhnuli se diskuzi o pestré škále společenských dopadů stavby HÚ. Nedůslednost a omezenost studie dále dokresluje, že autoři využili pouze „výzkum od stolu“ a zcela rezignovali na zapojení místních znalostí a na práci v terénu.

Ve studii zcela chybí definice stanovení přínosů a rizik, a to i v dotyčné zúžené oblasti. Tristní situaci v tomto směru dokresluje, že slova „přínos“ a „riziko“ se ve studii vyskytují pouze v názvu studie a v textu prakticky nejsou tato slova tematizována. Jak by tedy měla být oponentně posuzována studie možných přínosů a rizik, která se přínosům a rizikům prakticky nevěnuje, aniž by nebyla zcela odmítnuta jako zavádějící?

Ve studii je nekriticky přijat odhad počtu pracovníků, kteří se v lokalitě se svou rodinou pravděpodobně usadí, jak je publikován ve studii *Harmonogram počtu pracovníků během životního cyklu HÚ* (Bureš a kol. 2024), viz kapitola 3.2, ačkoliv u těchto odhadů není publikována metoda, jak byly stanoveny. Číslům tedy může čtenář pouze slepě důvěřovat. Možné počty usazených pracovníků v různých fázích stavby a provozu HÚ jsou porovnávány s demografickou situací v dotčených regionech, při čemž kromě lokality Janoch, která se nachází v dosahu suburbánního působení Českých Budějovic, vykazují lokality úbytky nebo stagnaci počtu trvale bydlících obyvatel. Autoři se snaží poukázat, že možné usazování nových obyvatel bude mít příznivý vliv na obce a region, při čemž zároveň upozorňují, že se jedná o nízké počty „v jednotkách procent celkového počtu obyvatel v regionu“. To je však velké zjednodušení, protože pro území lokalit, kde se nachází povětšinou menší venkovské obce, by byla případná koncentrace takového počtu nových obyvatel významná a její dopad na soužití by rozhodně nemusel být zanedbatelný.

K určení počtů možných nově bydlících obyvatel je uvedeno, že „*odhad počtu bydlících byl proveden dále s ohledem na zkušenosti a znalosti zpracovatele, který se podílel na větším počtu infrastrukturních staveb v Česku (JE Dukovany, JE Temelín, Tunelový komplex Blanka, tunel Ejovice apod.) a na základě komparativní analýzy s dalšími z hlediska velikosti a doby trvání obdobnými stavbami byl stanoven předpokládaný podíl bydlících.*“ Dále je uvedeno, že

„odhad počtu bydlících byl proveden jako relativní podíl celkového počtu pracovníků, kteří se budou na stavbě podílet podle etapy a podle vzdělání“ a že odhad vychází z interních konzultací se SÚRAO a „ze srovnatelných zkušeností obdobných zařízení v Evropě, například ze znalosti počtu pracovníků uváděných ve výročních zprávách hlubinného úložiště Posiva (2023)“. Bohužel uvedené zkušenosti, data ani metody odhadu nejsou nijak popsány, nejsou ani uvedeny počty pracovníků ze jmenovaných staveb. Z pohledu čtenáře studie se jedná o neověřitelná data a studii tak chybí datové ukotvení.

U odhadů počtů usazených pracovníků, jakkoli neznáme jejich metodologii, zarazí i skutečnost, že není tematizována dojíždka. Dotčené regiony nejsou totiž nikterak rozlehle, a tak pro všechny lokality platí, že se v dojíždkové vzdálenosti do 30 minut jízdy osobním automobilem nachází města nad 10 000 obyvatel a v dojíždkové vzdálenosti pod 1 hodinu jízdy dokonce krajská města. Dojíždka pracovníků do 1 hodiny přitom bývá vnímána jako ještě akceptovatelná<sup>2</sup>, takže je možné, že pracovníci, kteří se budou chtít v lokalitě usadit, zvolí variantu větší blízkosti regionálním centrům, která nabízí více možností ve vzdělávání, ve službách nebo v kultuře, a o bydlení v lokalitě HÚ bude zájem nízký.

Dalším zarážejícím momentem studie je skutečnost, že z předchozí studie *Harmonogram počtu pracovníků během životního cyklu HÚ* (Bureš a kol. 2024) nekriticky přejímá ignorování problematiky hostujících sezónních a nízkokvalifikovaných pracovníků. Ještě více ale zarazí, že zanedbání této problematiky předchozí studií není v této studii nijak tematizováno a ani nijak uvedeno, čímž se studie vyhýbá diskuzi o možném riziku, že v některých obcích vzniknou případné ubytovny pro tento druh pracovníků, což může pro obce přinést komplikace, jak je popsáno v předchozí kapitole. Při tom minimálně na základě (blíže neuvedených) zkušeností z velkých infrastrukturních projektů, podle kterých je odhadován počet usadivších se pracovníků a na něž se autoři studie odkazují, by jistě bylo možné odhadovat i počty hostujících sezónních a nízkokvalifikovaných pracovníků. Tím, že je tato problematika ve studii ignorována, dochází k paradoxní situaci, kdy je vynecháno téma, které starosty a místní obyvatele zcela samozřejmě výsostně zajímá.

Závěr studie ohledně dopadů změny počtu obyvatel konstatuje, že „potenciální změny počtu obyvatel z důvodu výstavby a provozu HÚ se pohybují v maximálně nižších stovkách nových obyvatel včetně rodinných příslušníků, a proto nebudou mít žádný význam z hlediska změny nebo posunu demografického vývoje v celém mikroregionu“. Hodnotit změnu počtu obyvatel pouze s ohledem na celý region předpokládá, že změny nebudou územně koncentrovány a změna se v širším regionu „nějak rozpustí“. Autoři dále naznačují, že co se týče jednotlivých obcí, tak ty budou svým způsobem soutěžit, která nabídne podporu pro výstavbu rodinných domů a která tak získá přínos v podobě nových obyvatel. Tím ale jasně ukazují, že předpoklad rovnoměrného rozložení obyvatel není na místě a případné nové obyvatelstvo bude koncentrované do několika málo obcí, na což bude muset příslušným způsobem reagovat místní infrastruktura. Zda a do jaké míry mají obce rezervy ve své infrastruktuře nebo do jaké míry budou schopny navýšit její kapacity, autoři studie neřeší. Podobně také netematizují, že pokud budou obce mezi sebou „soutěžit“ o nové obyvatele, tak soutěž může mít své vítěze a poražené, tudíž bez

---

<sup>2</sup> Viz např. <https://www.denik.cz/ekonomika/lide-jsou-nejcasteji-ochotni-dojizdet-do-prace-hodinu-denne-20150406.html>

společné koordinace obcí v regionu může některým obcím hrozit marné vydání veřejných prostředků. Celkově tedy tvrdit, že změna obyvatel „v nižších stovkách“ bude zanedbatelná „z pohledu demografického vývoje v mikroregionu“, jak autoři uvádí, opomíjí možné místní dopady ve venkovských obcích, které mohou být poměrně zásadní, a to z pohledu příležitostí i rizik. Je tedy zapotřebí uvést, že autoři studie neodvedli svou práci kompletně ani ve svém naprosto zúženém pohledu omezení socioekonomické problematiky na problematiku změny počtu obyvatel.

U studie s názvem „Identifikace a vyhodnocení možných přínosů a rizik“, jakkoli se zaměřuje pouze úzce na demografickou problematiku, je navíc závažným opomenutím nezapojení pohledu místních aktérů (obyvatel, firem a organizací). Plochý ne moc důvěryhodný výsledek studie s tímto opomenutím silně koresponduje. Ignorování závažných vstupů studie a místní znalosti může svědčit o spíše formalistním naplnění úkolu vytvořit studii a odpojení studie od skutečných analytických cílů, proč by měla studie vzniknout a k čemu by měla sloužit. Pravděpodobně se jedná o selhání nejen dodavatele, ale zejména zadavatele, který si nebyl schopen zajistit potřebná data pro své rozhodování, nebo se možná o ta data ani nezajímá.

## 4 Závěry

Jak bylo popsáno a jak je souhrnně uvedeno ve shrnutí v úvodu tohoto textu, posuzované studie vykazují množství metodologických nedostatků, takže cíl komplexně vyhodnotit „ekonomické a sociodemografické přínosy a rizika HÚ ve vybraných lokalitách pro rozvoj dotčených regionů“ není naplněn. Pro naplnění vytyčeného cíle a smyslu série studií je doporučeno zpracovat studii zaměřenou na metodologicky robustně podložené vyhodnocení dopadů výstavby a provozu HÚ pro rozvoj dotčených lokalit, které rozliší dopady na rozvoj lokalit a naproti tomu vlivy charakteristik lokalit na stavbu HÚ, dále zahrne pohled místních aktérů (občanů, podnikatelů a organizací) a navrhne doporučení, jakým způsobem se s identifikovanými riziky pro rozvoj obcí a regionů vypořádat.



## 5 Zdroje

- [1] BUREŠ P., BUTOVIČ A., POSPÍŠKOVÁ I., KRIVDA M., ŠŤASTKA J., FIEDLER F., ZAHRADNÍK O. (2024): Studie ekonomických a sociodemografických přínosů a rizik HÚ ve vybraných lokalitách pro rozvoj dotčených regionů – etapa 3A: Harmonogram počtu pracovníků během životního cyklu HÚ, SÚRAO 774/2024, Praha. Dostupné na <https://suraogov.cz/wp-content/plugins/suraog-downloader/linker.php?file=10340>
- [2] KPMG Česká republika (2024): Socioekonomická studie Dukovany 2024. Dostupné na <https://www.kr-vysocina.cz/socioekonomicka-studie-dukovany-2024/d-4129411>
- [3] PERLÍN, R., KOMÁREK, M. a kol. (2023): Studie ekonomických a sociodemografických přínosů a rizik HÚ ve vybraných lokalitách pro rozvoj dotčených regionů – Hodnocení sociodemografického a hospodářského prostředí vymezených regionů, Praha, SÚRAO, 128 str. Dostupné na <https://suraogov.cz/wp-content/plugins/suraog-downloader/linker.php?file=10233>
- [4] PERLÍN, R., KOMÁREK, M. (2024): Studie ekonomických a sociodemografických přínosů a rizik HÚ ve vybraných lokalitách pro rozvoj dotčených regionů – etapa 3A: Identifikace a vyhodnocení možných přínosů a rizik pro dotčené regiony vyplývajících z aktuálního technického řešení HÚ (včetně umístění PA) ve vybraných lokalitách. - MS SÚRAO, TZ 775/2024. Dostupné na <https://suraogov.cz/wp-content/plugins/suraog-downloader/linker.php?file=10338>
- [5] PERLÍN, R., KRAJÍČEK, L., VORLÍČEK, P., KOMÁREK, M. (2023): Studie ekonomických a sociodemografických přínosů a rizik HÚ ve vybraných lokalitách pro rozvoj dotčených regionů – metodika, Praha, SÚRAO, 48 str. Dostupné na <https://suraogov.cz/wp-content/plugins/suraog-downloader/linker.php?file=9048>
- [6] Prováděcí smlouva SO2022-018-01, dostupná na <https://smlouvy.gov.cz/smlouva/soubor/29433161/SO2022-018-01.pdf>
- [7] VORLÍČEK P., KRAJÍČEK L., PERLÍN R., KOMÁREK M. a kol. (2024): Studie ekonomických a sociodemografických přínosů a rizik HÚ ve vybraných lokalitách pro rozvoj dotčených regionů – etapa 3A: Územně plánovací dokumentace, územně plánovací podklady a strategické dokumenty dotčených krajů a obcí, dopravní a technická infrastruktura, ceny nemovitostí. TZ 773/2024, SÚRAO, Praha. Dostupné na <https://suraogov.cz/wp-content/plugins/suraog-downloader/linker.php?file=10348>